

РУДАРСКИ ГЛАСНИК

ЛИСТ ЗА РУДАРСТВО И РУДАРСКУ ИНДУСТРИЈУ

Улога Сењског Рудника у ПРОИЗВОЂАЧКОЈ УТАКМИЦИ.

Као што је познато, министарство народне привреде уступило је још 1897. год. Сењски Рудник у експлоатацију Дирекцији државних железница, ради подмиривања железничких потреба у гориву домаћим угљем. Од тог доба Дирекција је, поред задовољавања својих потреба, преосталом продукцијом угља снабдевала приватне потрошаче. Тако исто радило је пређе и министарство народне привреде т. ј. старало се, да првенствено задовољи погребе државних железница, па тек преостатак продукције да употреби за друге потрошаче. На такав рад министарства није било протеста ни од које стране, међу тим сада, против исте такве манипулације са угљем, јавиле су се жалбе. У том смислу г. Јулијус Минх учинио је господину министру и писмену представку, у облику меморандума, који у главноме садржи следеће:

„Односно промета угља код нас имамо пре свега нагласити, да је веома слаба општа продајна конјунктура као и потрошња угља.

Целокупна потрошња угља у земљи достиже од прилике 40 вагона дневно. Од те количине Дирекција производи око 25 вагона, од којих троши само 8—10, а остало продаје по цени од 35—60—180 дин. вагон.

Остатак потрошње у 15 вагона производи неколико рудника, као што су: Добра, Ђићевац,

Алексинац, Влашко Поље и Костолац, и ако је то и сувише мала количина и за један добар уређен рудник, у коме се одржава рационална радња. Овако незнатна производња не даје јемства, да и један од ових рудника може бити припрашен за већу експлоатацију, јер би за ову биле по требне веће инсталације и озбиљнији радови, који се за сада немају чиме прописно амортизати.

Сметња интензивнијој радњи приватних рудника лежи у првом реду у конкуренцији, коју им чине страни угљени рудници са много нижим подвозним ценама на Сави и Дунаву. Докле нас подвоз кошта за 1 вагон до Београда и то:

од Сењ. Рудника	46·6 д.
„ Параћина	48·0 "
„ Тићевца	45·2 "
„ Алексинца	53·8 "
„ Нишке Бање	62·0 "

дотле се подвозно кошгање од једног вагона, свију угљених рудника на Дунаву до Београда, креће између 16—25—30 динара.

У другим земљама обраћа се озбиљна пажња на тарифску страну подвозних средстава, да би се по могућству сви производи избацили на што удаљеније пијаце.

Друга, а не мања сметња развијању приватних, угљених рудника лежи у раду Сењског Рудника, односно Дирекције.

Кад је министарство нар. привреде предало Дирекцији Сењски Рудник у експлоатацију, онда се ова трансакција могла правдати економским разлогом, што ће се манипулација са рудником, према његовом значају и опредељењу, знатно упрости.

На тај начин требало је, да се Дирекција користи овом приликом, па да што економније подмири своје потребе. За ово су јој биле и одвећ повољне околности у томе, што је примила Сењски Рудник као неко богато наследство без икакве пакнаде великих учињених трошкова око отва-

рања, раствања рудника, подизања инсталација, железница и т. д. Сама железница Доња Ђурија — Сењски Рудник стаје извесно преко 2,000.000 динара. Интерес и отплата ове суме остаје редовно на дугу, јер приход од ове пруге, који се добија у 7·10. дин. по вагону, једва ако стигне за одржавање пруге и машинских инсталација.

Када би Дирекција бар колико толико амортисала наслеђене учињене трошкове, онда Сењски Рудник не само што не би могао показати 47.000 дин. чиста прихода у своме билансу, већ би се нешто супротно томе морало појавити. Но и такав приход није ништа друго, до резултат форсиране, безобзирне експлоатације, у циљу једнострани, своје, властите користи.

Ситан угља продаје се по најнижој могућној цени, без озбиљног покушаја за извоз на страну. Регулатор те продаје је једино рачун Сењског Рудника.

Експлоатисање једне индустриске радње, преузето од стране државе, може се посматрати са две стране: са фискалних или са опште — привредних интереса земље. Обоји интереси не дају се никако једновремено задовољити, већ ће увек бити заштићени, односно запостављени једни или други.

Данас је код експлоатације Сењског Рудника случај, где је Дирекција, у ватrenoј угакмици са српским повластичарима, буквально „упрегла“ своје железнице у службу, продавањем угља франко Београд, што може бити само на штету опште — привредних интереса земље.

Успели смо били, да истиснемо страни, дренковачки угљ и да наш, ћићевачки буде примљен код српског Бродарског Друштва, али Дирекција, спуштањем цене свога угља од 180 на 135 дин., одузела нам је и тог потрошача. Наравно, да нас је овај случај јако оштетио.

Пре неколико година молили смо министарство, да нам се, на основу закона рударског, из-

вестан део шуме у Буковику уступи за рудничке цељи; ради тога смо били поднели и план ограничења, но у место нас, Дирекција је добила право, да се овом шумом користи, секући прагове и продајући за гориво ону грађу, која би се дала у рудницима употребити.

Сењски Рудник, налазећи се у могућности, да свој продукат избаци на најудаљеније тачке, не упушта се у произвођачку утакмицу са страним производачима у нашој земљи, већ се ограничава само на домаћу и то доста локалну потрошњу, на штету нашу, наравно, имајући и највише рачуна, да за то регулише подесне цене.

За то ћemo видети београдске потрошаче угља као што су: Евг. Михел и комп, Барловац, Ђурић и Клидис, парни млинови, друштво за осветљење, које купује годишње 800 вагона дренковачког угља у вредности од 140.000. дин., шећерна фабрика, која је била закључила 700 вагона „уј-бањској“ и. т. д. да подмирују своје потребе у гориву страним угљем.

Изиссеји овако стање с твари у погледу на сметње и тешкоће, које штете нашу домаћу привредну, грани у рударској индустрији, понизно предлажемо господину министру, да у смислу какве помоћи оваквом стању, изнесе заинтересованим, повластичарима потребна питања на размишљање.

Ми пак са наше стране стсвљамо се на расположење, да драговољно послужимо прибирању потребних података за што повољнији излазак из овако тешког положаја.“ —

Кад се узму у обзир побуде, које су руководиле министарство народне привреде, да Сењски Рудник преда Дирек. срп. држ. железница у експлоатацију, онда се доиста мора поклонити пажња једној жалби овакве врсте, као што је ова горе изнета. Министарство је имало намеру, а то је била и жеља Дирекције срп. држ. железница, да се нашим, домаћим угљем, из сењског Рудника обезбеди потреба наших железница у угљу, за

који су пре тога грдне суме новаца бацане на страну, одакле је набављан. Такав, важан мотив требало је да нађе израза и у самом начину предаје Сењског рудника, а за то је била на руци и одредба чл. 46. руд. закона, по којој је требало сењски рудник, као државни, издати под закуп Дирекцији срп. држ. железница.

У том случају била би и једина прилика, да се нагласи нарочити услов, под којим се овај рудник предаје — а на име: за експлоатацију угља за искључиву потребу држ. железница. На тај начин била би у неку руку ограничена експлоатација Сењског Рудника, те би тако с једне стране била обезбеђена Дирекција потребном количином угља за дуги низ година, а с друге стране — не би била изложена конфликту са приватним рударским предузимачима. И тек све то скupo задовољавало би и фискалне и народно — економске захтеве.

Међу тим, Сењски Рудник издат је Дирекцији срп. држ. желез. у повластицу, по општим одредбама руд. закона. Тиме су јој већ дата сва права, као и свима приватним, повластичарима, па дакле, и право слободне експлоатације и предаје угља. У таквом положају она је у могућности, располажући државним железницама, да својим потрошачима угља чини извесне рефакције на превозу угља, те тако да знатно утиче на спуштање цене угља осталих рударских предузимача на угљеним рудницима. Ово заиста, не би било у складу са економском политиком у једној земљи, јер би се тако један државни рудник развијао и подизао на штету приватних рудника, или друкчије речено: подизала би се државна, а убијала приватна привреда, и ако је она прва, без ове друге, илузорна.

Али, и ако је Дирекција држ. железница, као што је поменуто, ушла у сва права повластичара, и као таква може потпуно и безобзирно да се њима користи, ипак није искључена могућност, да она, са нарочитим обзиром на приватне произво-

ћаче угља, подешава своју експлоатацију и продају угља, па да тако не само са њима остане у жељеној хармонији, већ да укаже видљиве помоћни домаћој привреди. Аистрахујући од законских мера, које министру стоје на расположењу, да у овом смеру учини потребне кораке, ми налазимо јемства за то и у самој увиђавности Дирекције држ. железница, која уме да води рачуна и о државној и о приватној привреди, у толико пре, што је то више, државно надлештво, коме је крајњи циљ опште — привредног значаја.

Но, поред свега тога, појава напред изнетог меморандума, даје повода, да се административним путем дође до правог стања ствари и тако постигне потребан споразум за правилне и солидне односе међу свима предузимачима. У страним замљама, где је продукција већа, а утакмица развијенија, сами производијачи међусобним споразумом утврђују цене својих производа и регулишу подједнака права у свима евентуелним олакшицама — ма од које стране указаним. Државне власти пак узимају учешћа у њиховим питањима тек онда, кад им се опште сметње иставе редовном и правилном раду њихових предузећа. За ово нам даје примера конгреган случај у Аустро-Угарској. Анкетна комисија удружених гвожђарско — машинских фабрика, учинила је представку аустро-угарској влади, у којој је изнела застој рада са апелом, да се овој важној грани индустрије укаже помоћ посредовањем државне управе. Председник аустријског министарства, у име заједничке владе царске монархије, одговорио је на овај апел о прошлод, новој години и том приликом изразио обећање, да ће држава и без стварних, прешних потреба, створити послове поменутим фабрикама; да ће се на то утрошити не само до сада предвиђени фондови, већ одређује знатне суме, које ће се и за три идуће године заисте цеље и наменити. У овом одговору објављује се даље, како су обећале владе учиниле корак код приватних железница, ради

утврђења једног програма, по коме би споразумно и оне своје материјале набављале, те да се тако међу заинтересованим фабрикама сразмерно расподеле послови.

Сама управа државних железница предвиђа набавке од ове до 1905 год. у суми од 80.000.000 круна, што даје просечну годишњу суму од 27.000.000. кр. Овај број увећава се сумом од 630.000 кр. за потребе министарства народне привреде.

У истом одговору нарочито се истиче потреба државна у гвозленом материјалу и машинама за грађење путова на води, алпских железница, и за набавку возног материјала. Кад се овим ванредним набавкама дода још и редовна, текућа потреба, онда се може рачунати, да ће гвожђарско-машинска индустрија Аусгро-Угарске за идуће три године бити сачувана од досадашњег застоја у раду.

Сличан пример имамо у Француској. Тамо је земаљска влада, у интересу осигурања сталног рада у топионицама и гвожђарским фабрикама, предвидела за идуће три године ове набавке:

32.000 t. желеzn. шинн по цени од	170 фр.
11.500 „ челичних прагова по цени од	186 „
16.000 „ ливених, желеzn. наслона по цени од	90 „
3.000 „ лашни по цени од	250 „

Сем тога, француске, северне железнице поручиле су 22.000 t. желеzn. шина, 20 локомотива и 2500 теретних кола. —

Имајући овако јасних и поучљивих примера у страним и напреднијим земљама за много критичније случајаве, ми се у напред надамо, да ће наши надлежни, меродавни факто, и брзо и лако изравнati појављене диференце међу нашим индустријским предузимачима, за што бар нису потребне никакве материјалне жртве.

ГРАБА ЗА РУДНА ЛЕЖИШТА У СРБИЈИ.

(ERZLAGERSTÄTTELN)

— НАСТАВАК —

У Брасићи, северозападно и недалеко од Зајаче, налази се иста појава артимонске руде, где су такође отворени повећи радови. Ово рудиште разликује се од онога у Заворју само својим распаднутим, рудним каменом, који, ма да изгледа по своме облику, као да води порекло од неке еруптивне стена, или каквог глища, опет је то она иста кварцевита маса, коју имамо у Заворју, само с том разликом, што је овде сиве боје, какве је и окбини кречњак. На ово насе упућује појава у нижим хоризонтима, где је свакојако процес распадања био спорији, те је тамо још сачуван траг ове првобитне масе. Упоредо са овим распадањем вршило се и оксидисање артимонских руда, које је у вишем шиву рудишта изведено до краја, а у нижем се налази још у процесу.

Карakterистично је за сва ова артимонска рудница, која се у кречњаку налазе, да су врло плитка и да, држећи се широкија у повлати, простире се више мање паралелно са површином земље.

У Костајници, такође недалеко, а на југонистичкој страни од Зајаче, појава артимонске руде је другачија. Ту се у цијом широкију, паралелно са слојевима, провлаче танке, од неколико сантиметара дебљине, рудне жиже, које се где-где искрећу и у попречаш правцац. Рудни камен је кварц са по којим излученим партијама калинита. По овој маси растурен је артимонит топлико, да би јој, при новојјем пространству рудне жиже, давао карактер богате руде.

Ово рудиште налази се још у фази испитивања, те се за то о њему за сада не може више напити да каже.

Иста напомена вреди и за појаву артимонске руде у трахиту, за коју се према томе још не може напред знати, хоће ли у оните имати какве практичне вредности.

У атарима поменутих села као и они на неколико местима рејона подрињских рудника и то: у Коренићи, Дворској, Добром потоку, Рујевцу и т. д., познато је више издањака артимонске руде, на којима су повремено или недовољна испитивања предузимана. Исто је то са појавом артимонске руде на моравском Црном Врху и на Конопији код Шипача. Сем тога налази се на појаву артимонита на више места на Бобији шта-

шни и атару општине ребельске и брезовичке, у округу ваљевском. Но сва оваква рудна места важе за сада само као рудни издањи, изузимајући она у последње две општине поменута, и то једна у Вујиновачи, а друга у Брезовици, на којима су, приватним истражним радовима, отворена повољна рудница за експлоатацију. И овде је више мање онај исти тип описаних рудница у кречњаку, као и онако исто рудно богаство, које смо код ових видели. Како једна тако и друга заступљују особиту цејку са рударске стране, а то доказује и усисна експлоатација француског друштва у Зајачи, која већ ево пуних шест година траје.

Терени наших антимонских рудница још нису дољно проучени са геолошке стране. Г. Жујовић је својим дугогодишњим и систематским радом положио основу српској геологији и скренуо пажњу млађим људима, где је вредно детаљне студије наставити ради потпунијег познавања наше земље са геолошке стране. Али ови још не доспеније за овај посао — бар на теренима, на којима се рудница налазе у истраживању и испитивању или експлоатацији, у тим најновољијим приликама, када се указују профили за тачне закључке без икаквих геолошких претпоставака. По г. Жујовићу кречњаци антиモンских рудница у Подрињу припадају тријаској формацији. То ће се исто позвести и за кречњаке у Вујиновачи и Брезовици, у којима се налазе иста рудница, јер се на више места изнад њих пружају конкордантно са њима тријаски шарене глици.

Како кроз подрињске, тако и кроз ове повленске кречњаке пробијају на више места трахитске стени. Оне су несумњиво у тесној генетичкој вези са некадашњим богатим минералним растворима, који су у свом току депоновали не само антиモンске, но и све остале: оловне, бакарне и цинкане руде, које се у њиховој околини у истим областима налазе. —

Толико о нашим антимонским рудницима, а о најданијим антиモンским рудама може бити речи само онда, кад се поступним рударским радом на њима покаже, да и они представљају рудницата до тојна пажње. Да прикажемо сада појаве антимонских руда у другим земљама, да бисмо добили упоређење са нашим антиモンским рудницима.

По научи о рудним лежиштима од Dr. R. Beck-а сва антиモンска рудница у свету груписана су у: 1.) рудне жице и 2.) рудне слојеве, која су овако распрострета:

1. Жице антиモンске руде. Њихов рудни камен — састоји се из кварца и тек по имену калцит, те се

но томе не разликују од жица златних руда. Такве жиже антимонске руде налазе се недалеко од Шлајца у палеозојским шкриљцима; на Харцу — у доњим девонским шкриљцима; у Чепкој код Сетчана — у граниту; недалеко од Маријенбада — у микалисту и амфиболиту; у Угарској код Ресипца — у кристаластим шкриљцима; исто је то и у Магурци, само са том разликом, што се поред антимонске руде налази и злато; на Корзици — у серпентином шкриљцу; у Португалији — у палеозојским шкриљцима; у Француској, на централном плато-у — у микалисту, грашту, на контакту грашта и гнајса и амфиболиту; у Мексици — у кварциту и кречњаку; у Јапану — у палеозојским шкриљцима и другим стенаама те старости; на Борису — у кречњаку и шкриљцу; недалеко од Фрајберга — у гнајсу, где се поред редовне минерализације налазе и сребрне руде. У Австралији (Ј. Аустралији и Викторији) налазе се антимонске руде као пратиоци златних руда (Шмајсер).

2.) Слојеви антимонске руде. Они се налазе у Вестфалији у кречњаку и пешчару. Рудни камен је кварц шкриљац (*kiesel-schifer*) и приа глиша, у којој се налазе гнезда антимонске руде. По многим знацима долази се до вероватноће о епигенетичкој природи ових рудишта. — У Брику на Ару — појава антимонске руде је у палеозојским шкриљцима са рудним каменом састављеним из: кварца и доломита и минерализације — из: антигериолита и пирита. — У Атичу налази се рудиште између управљених слојева глише и кречњака доњог Неокома, — али без шаквог рудног камена. Антимонска руда је у оксидима. Отуда су одношени чувени сенармонитити. За овако интересну прјаву изготваних кристала сенармонитита у сред белемитских кречњака Coquand је мишљења, да је овде руда постала једновремено са стварањем кречњака, за што је могао створити прилику само неки оближњи извор са великим садржином антимонског раствора. Fuchs и Де Лашау претпостављају, да је овде постала кречњака била супстанција његове масе антимонском рудом.

У самој ствари — основане су обе претпоставке, а студија на лицу места можда би решила, која би од њих вредела за дотичио рудиште. —

1900 год. написао је Dr. R. Век у *Zeit. f. pr. Geol.* N. 2. опис подрипских антимонских рудишта под насловом „Антимонска рудница у Костајнику у Србији“, а према подацима, које је добио од W. von Fricks-а ондашињег управника антимонског рудника у Зајачи. То је после унисо и у своје дето: „Науку о рудним ложинитима“. Ту разликује ова рудница па: 1.) гнезда и жиже огралике

у трахиту; 2.) жище антимонске руде у никриљцу и 3.) слојаста антимонска рудница метазоматичког постанка.

Као што се види, Beck је још пре три године, према добивеним подацима, класификовao руднице у трахиту и никриљцу, ма да она ишо данас нису толико испитана, да би се што могло већ говорити о природи и карактеру њихове појаве, иници су се као такова још показала повољна за експлоатацију. Међу тим, трећу појаву антимонских рудница у кречњаку, која је најбоље испитана, и на којој се искључиво преривање руде врши, није потпуно ишо прец зио одредио, јер ју је назвао само слојасто рудниче. У самој ствари пак ово је, како по постанку, тако и по положају своме — очигледна слојаста жица (Lagergang).

Сем тога на једном профилу, такође израђеном према добивеним подацима, представљена је глиновита облога на кречњаку, као иодинастојасте жице, што не само да ја ишам ишо на једном рудном изданку у кречњаку приметио, већ ишо у осталом не може имати и објашњења за свој постанак на том месту. Према напред изложеном начину образовања овог рудника, таква глиновита облога могла је постати само у повлати неговој, јер она ишита друго и ишје, по продукту распадања никриљца у овој повлати.

Петар А. Илић,
рудар, инжењер.

Аустралиска Азија

ПО ШМАЈСЕРУ
од Пет. Ап. Илића.
— Г.Л. Изд.

— НАСТАВАК —

Привредно развиће Аустралиске Азије.

Историја колонија. Да Аустралија постоји, било је познато Ісусејима још пре времена, од када почине наше рачунање година. Одређенији подаци о овој земљи, као и суседним острвима доспеше у Европу тек у 16. и 17. веку.

Прва путовања у Аустралију беху вине мање случајна: лађе ударажу на обале ове земље приликом експедиција, које су предузимане из Европе за Индију, или у повратку, кад су их буре морске на ту страну заносиле.

Холандци називају овај континент „Нова Холандија“. Тасманија доби име по капетану Тасману, који

ју је 1642. год. у специјалној мисији открио, као исте године и Нови Селанд, које има да доше Холандски географи („Nova Zealandia“). Холандези чуваху у највећој тајности сва постизнута опажања на овом новом делу света. Тек 1698. год., када је први Енглез Австралију посетио, постала су јавна, тачнија сазнања о том крају.

Друго је протекло посте тога без никаква рада па даљем откривању ове земље. А 1769. упути се тамо смели морепловац Ќок; доције је и по други пут предузимао исто путовање, а 1777. — и треће, али и последње, које га је и гтавестало.

Резултати Ќокових путовања дали су Енглеској повода, да ове земље насељава и тако бар у неколико најчади губитак па северо — америчким колонијама.

Прву експедицију учини са осуђенимма године 1788. у област Новог-Јужни-Валес. Одмах посте тога нагрицу и слободни грађани са насељавањем у шамери, да под заштитом моћне Енглеске, потраже себи нову стајбницу.

Почетно запињање досељешка састојају се у риболову. 1798. год. преине су шпанске овце, које су попојиле основ ветрикој радиности па вуну.

Поступним насељавањем постадише поред Новог-Јужни-Валеса још и ове колоније: 1824. год. — Тасманија; 1836. — Јужна Австралија; 1839. — Нови Селанд; 1850. — Викторија; 1859. — Квинстајнд и 1890. — Западна Австралија.

Одвајки луди прорираху постепено све дубље у унутрашњост. Австралије и тако се све више и више пираше познавање те земље. Понашање се корисници минерата, подигао се дугачко мреже жетовничке, универзитети, многобројне фабрике, створиши се и утврднице трговински односи са прекоморским земљама. Од парочитог је најштегреса процлајајак знатних рудника па са значајном рударском радњом па њима, о чему ће се доције са парочитом пажњом проговорити.

Ветрична и насељеност појединачних колонија према попису од 1894. год. стоји овако:

Квинстајнд . .	1730721	q	Км.	445155	људи и жене
Нови-Јужни Валес .	799139	"		1251450	"
Викторија	229078	"		1179103	"
Јужна Австралија .	2841611	"		847720	"
Западна Австралија	2527283	"		82072	"
Тасманија	68766	"		157456	"
Нови Селанд	272989	"		686128	"

Австрал. Азија свега: 7969587 q Км. 4149094. људи и жене.

У овај попис ушло је и 86.000 Кинеза.

Укупан број староседељаца износи око 30 — 40.000, јер се тачно не зна. Занимљиво је напоменути бројни однос између људи и жена код Кинеза. 1894. год. долазило је у Новом Селанду на 4154 человека — 17 жене, а 1893. год. у западној Аустралији на 1369 људи само 7 жене.

У становништву Аустралиске Азије заступљене су скоро све породности. Највише има Енглеза, Ираца, Шота па за тим Немаца.

Последњи урођеник у Тасманији била је једна баба, која је 1876. год. умрла у својој 73. години. У овите урођеници јако и паѓају, а нарочито у Аустралији, јер су тамо највише од досељеника потискивани из плодних у пусти дивљачна места.

Климатски односи у свима колонијама у овите узев повољни су. Климатска грозница, маларија и сличне болести владају само у појединим крајевима Квинсланда.

Наступа понекад тифусна грозница у већем размеру али јаче и чешће у насељенијим крајевима, јер оскудица у води највише спречава, да се потребне санитетске мере изведу.

Има градова са преко 20.000 до пајмањих од 1000 — 5000 становника. Поред њих се налазе већ многобројна села и засеоци. Док су грађевине по великим градовима од камена сазидане, дотле се ове по другим местима дрвене конструкције и то нешто због честих земљотреса, а нешто због привременог пребивања у њима. Кровови су скоро свуда од убраоног члеха.

Номадска урођеничка племена живе по скромним колебама, које су где — где оплетене и правцлијо израђене. —

Земаљска управа образована је по шаблону енглеском.

Свака Колонија има самосталну управу. Народно представништво састоји се из горњег и доњег дома. У свакој колонији постоји гувернер као заступник круне. Решења парламента су извршила. Скоро свуда је радечичка партија у већини. За то је у новом Селанду и Тасманији већ и женскињу признато право гласа, јер ће радечичка класа бити у стању да избаци већи број бирачица по имућнији статеј. У Новом Селанду заведена су четири изборна места за урођенике, те тако ови редовно шаљу 4 своја посланика у парламенат.

Вредно је напоменути, да се на северном острву Новог Селанда налази још једна област у ојеника, у коју ишаје тако лако без опасности прорети.

Правосуђе је уређено по енглеском овим предметом праву. Поднесен је и потребно политичко уређење. Но често

бива случајева у удаљеним крајевима, кад се поводом богатих златних рудница отвори нагла и велика радња и живо насељавање, па се тамо привремено, у оскудици судских и полициских власти, само становништво постара за заштиту јавног, приватног и личног права и безбедности.

Регуларна војска не постоји, већ добровољачка, којој је пајинци командају неки од бивших гувернера, а овоме се шаљу из Енглеске виши официри на службу. Но сем тога Енглеска држи станицу ескадру са једним адмиралом у окружим водама Аустралије са главним седиштем у Сиднеју.

Земаљска финансирања појединачних колонија, налазе извора у приходима од царине, продаје државне земље и порезе на приход и земљишта. Но за велике издатке око подизања путова, железница, пристаништа, капала и инсталација за довођење воде, морале су све колоније са знатним сумама зајам закључити, који укупно износи 4216,615.186 £.

Аустралиска Азија одржава везу са Европом пај-крајним путем преко Суецког Канала, са четири парабродске линије, од којих су две енглеске, једна — француска и једна немачка. Две друге енглеске линије повлаче се преко Тенерифе, поред Добре Наде за Тасманију и Нови Селанд и натраг — око Кап-Хорна или Магелановим путем. Са Америком је пак Аустралија само двема линијама везана, које полаже од Сиднеја преко Фиџи и Хонолуле за Ванкувер, или преко Аукланда, Атије и Хонолуле за Сај-франциско. Још једна веза постоји са Азијом од Аделаиде преко Мелбурна, Сиднеја, Брисбана и даљих залива за Хон-Конг и Шангјај, где настаје даља веза са Европом и Америком.

Железнице аустралиске почеле су још 1850 г., али ип да се развијене у потребном размеру, за што је узрок у многим тамошњим пратилкама.

Полојај великих трговачких градова Мелбурна и Сиднеја на југо-истоку аустралијског континента, плодна земља у вези са повољном климом и развијање напредног рударства у том крају, дали су повода, да се у Викторији, сразмерно њеној величини, награди пајвећа железничка мрежа. На крају 1898. год. дужина железница у свим колонијама скупа износила је 20.600 км., у коју је урачунато и 1220-8 Km. приватне железнице.

Ради куриозума, да би се добила слика о животу и путовању по унутрашњости аустралијског континента, где још никаквих путова нема, пити потребних средстава за живот, јер су туда још нусти и ненасељени

предели, г. Шмајсер прича један одломак из свога путовања, који у изводу допосимо у следећем:

„... Почетком новембра 1895. год. палажах се са два енглеска шикнијера на становишту на Goddarts Tank у западној Аустралији. Имајасмо два шатора за спавање један за ствари, једну колебу плетену као трапезарију и у средини у једној јами прости кујну. Двоја кола, седам коња и две камиле стајаху нам на расположењу. Два кочијаша, који су у исто време водили бриг, и окујли и Афган Пиро сачињавали су нашу послугу. И ако трава беше сува, ипак за то ту се палажаху велике, окбне, еукалипте са својим вечитим зеленилом. У кратко, ту се проводијмо спокојно у лепој околини.

Петог дана пашег пребивања на овом месту, хтедосмо посетити један рудник, који се по казивању налази на источној страни на даљини 11 км. Ма да је већ две године од мога последњег јахања у лиценбурском и декапском округу у Трансвалију, ипак сам радо пристао, да овај кратки пут јашући прећем. Успут пак дознадосмо, да је овај рудник удаљен 45, а не 11 км. Припекло сунце, а са истока дува ветар врућ као пламен. Ско 11 сати осетих толику малаксалост, да ме не могаху довољно поткрепити ни вино ни месо. У даљем путу заврљасмо на југо-исток и ударисмо на велико, слатко језеро Lake Lefroy, у коме посматрах фата моргану.

Кад не наиђосмо ни на какво становништво, окретосмо па запад за јединим колским трагом. Сунце се клони заходу; смркава се. Најзад чујмо звук звона. Неста и тога, а ми залажасмо даље, докле и мрак не освоји. Потрошић се и постедња кап воде, али се опет чујаше исти звук звона. Дозивасмо, ложисмо ватру, докле пајзад па нас не напије један старац са коњем, коме о врату вишаше звон. Он нам прича, да је са оба своја сина изашао, да тражи по шуми своја два друга, који су зарубили. Ту се оправимо на прави пут, дамо старцу комад хлеба па његов захтев, и стигнемо око 11 сати идићи на место, куда смо пошли. Тога дана прешли смо око 100 км. Идућег дана беше недеља. Ми смо се одмарали. После подне стигаше оба сина онога старца и причаху, да су пре подне напали једног од изгубљених другова — мртва.

Наставде питање о другом изгубљенику. Одмах је послат Пиро на камиле у Колгардију за једног аустралиског бушманија, који се тамо налази код полиције на служби за трагања по шуми. Бушмани су по својој природи необично вични да по незнатним знацима у шуми запазе пут, којим су људи или животиње пропиле и да долазе до тачних закључака у свом трагању.

У понедељак у вече доје приац са полицијцем. У уторак изјутра одведен је на траг залуталог, одакле је одмах отишчело трагање. У среду у 9 сати пре подне нађен је залутали још у животу, где се припио уз једну танку бильку, да под њом колико толико нађе хлада и заклона од страшне жеге. Безброжне мушинце и мрави беху му већ овтадали носем и устима. Он бејаше близу смрти. Џео дан до четвртка морао је бити освежаван и повраћан, да би се могао одатле пренети.

Ова два изгубљеника хтели су отићи из једног рудника на други, оближњи. Кад су у овом путу залутали, ипак се могли стложити у тражењу правог пута, и тако су се разинти, па су и даље сваки за свој рапчу лутали...."

Такви случајеви ишле су тако ретки. На више места налази се у шуми на гробове ограђене неотесаном дрвеном грађом, то су места, па којима су јадници улову на злато, напали постедље своје одмориште!

Телеграфска веза постоји између поле важијих места и обалских градова. Сви већи градови имају телефонске везе, којске и електричне трамваје.

Најјача привредна грана Аустралијске Азије састоји се у сточарству. Говеда и коњи гаје се воћним делом у Сев. Аустралији, а овце у Тасманији и Новом Селанду. За то се налазе повољни услови у подесној клими, прострашим испашама и без опасности од великог звериња, којега тамо нема. Вуна је за време стрижке главиши извози производ. Пређе је месо, које је преко потреба преостајало, конзервисано, а сада се на парничим клашицама прерађује и извози за Европу. 1895. год. Аустралија је експедовала за Лондон 969.000, а Нови Селанд 2.410.000 уређених у телу одриканих брава разне стоке.

Друга најважнија привредна грана налази се у рударству злата, а за тим и сребра, олова, цинка, калеја, бакра, кобалта, никита, визмута и антимона. Има и руда гвожђа и магната, али се због скручења ихо с прераде, за сада још увози из Европе спрово гвожђе. Има и другог камена. Од воћног значаја јој је индустрију, трговину и саобраћај појава простраших стојева добра угља.

Пољска привреда јак, напредује, нарочито онде, где, и пред осталих новољињих устава, нема оскудице у води. Тамо успевају сви усеви и све воће и поврће. Шумовита места крче се по потреби за земљорадњу па познати начин: на висини од 1 метра огули се кора са стабла од 15 е. м. ширине прстена; посте неколико година такво дрвеће угише, осуши се, да после врто

брзо може до земље да сагори и тако оголи земљу за земљорадњу.

Многобројне стружнице, млинови, разне машинске радионице и фабрике налазе се у великом раду.

1894. год увоз свих седам колонија износно је у вредности	977,340.473 М.
а извоз	1261,555.560 М.

Дакле, извоз је био већи за: 284,215.087 М.

Но ту је урачуната и међусобна трговина између поједињих колонија. Ако се ова одбије, онда налазимо да је 1893. год. увоз износно 569,690.196 М. а извоз 813,200.059 М.

Дакле, стварни извоз био је већи за: 243,509.863 М.

Царина постоји, са извесним изузетком Новог Јужног Валеса, међу свима колонијама, као и између ових и прекоморских држава. Она је заведена искито из финансијских разлога, а нешто ради заштите домаће индустрије.

Кредитни заводи постоје не само у величим и у најмањим местима, где је само извесна радиност развијена. Капитали су енглески, колонијални или француски, а немачки још нису алгажованци.

Сад прелазимо на геогностички део Аустралијске Азије.

(наставиће се)

ФОРМУЛАР

за поднашање годишњих извештаја рударских повластичара, закупца и искључивих истражилаца.

Господин министар пародије привреде прописао је рударским повластичарима, закупцима и искључивим истражиоцима правила за поднашење годишњих извештаја, која су им наштампана већ и разаслата. Да бисмо припомогли састављању ових извештаја, износимо за то формулар, израђен према поменутим правилима.

I. За повластичаре и закупце рудника тај формулар био би следећи:

„ИЗВЕШТАЈ

О РУДАРСКОЈ РАДЊИ НА РУДНИКУ „ДОБРА СРЕЋА“ ЗА ГОДИНУ 1902.

На основу чл. 84. руд. зак. и прописаних правила од 31. јануара 1903. год. Р. Бр. 165. част нам је поднети господину министру пародије привреде следећи из-

вештај о рударској радњи на руднику „Добра Срећа,” за годину 1902.

У прилогу под ћи прилажемо копију детаљног плана подземних радова, на којој је представљена наша радња у руднику и раскопима, који су у вези са подземним радовима у руднику.

(Ако има истражних радова или каменолома, који нису у вези са рудничком радњом, онда треба даље казати.) У исто време прилажемо и копију ситуационог плана повлашћеног терена, на коме су назначени каменоломи и раскопи, који не стоје у вези са рудничком радњом.

Као што ће се из прве копије плана видети, прошле године израђени су радови у руднику обележени под а, б, в и г, а на раскопу — обележени са д и ђ.

На другој копији плана (ово ће се казати, ако је било потребе, да се та копија приложи.) извршени радови на каменолому и раскопу означенци су са а, б и в.

Циљ и ресултат извршених радова састоји се у следећем:

1. У руднику. Рад под а. вршен је на прерову; под б. на терашу закуке, ради обиласка трошних слојева у главном поткопу; под в. — на пробоју из I. у II. кат, ради везе њихове и под г. на спуштању одушке (Ако се ствар тиче угљеног рудника, онда од прилике овако казати.) Преривање угља вршено је попречно у I. и II. кату. Одушка је терана у кречњаку, као повлати, и закука у пешчару, као подни угљеног слоја. (Ако је пак реч о металном руднику, онда, од прилике казати.) Руда је преривана на постате између I. и II. кате. Закука је терана по габру, а одушка — кроз шкриљац и трахит. Рудна жица налази се у црном цикриљцу, врло трошлом, у правцу пружања: од С. на Ј. под нагибом од 25° на И, а дебљине 2-3 м. Рудни камен састоји се из кварца и по пешчаној калциту. По њему су распрострте масе галепита са пратиоцима: пирита, халко-пирита и сферерита. Добивена руда одваја се на богату, средњу и мршаву. (Ту треба описати: Како се врши пребирање руде, да ли само ручно или и машински и како, колико се врста пребране руде добија и т. д.)

2.) На раскопу, који је увези са рудничком радњом. Рад под д. вршен је на раскопавању изданка, а под ђ. — на спуштању положеног окна на овом изданику, у паду рудне жице (или угљеног слоја). (Сад треба најпре описати тај рад, па после изнети опис рудне појаве, као што је то учињен горе под 1)

3.) На каменолому. Рад под а. вршен је на разбијању камена за цемент (или: цепању литографских

плоча, или одваљивању воденичког камења; ту треба казати: колико је израђено у разним правцима и кубатури, па за тим описати саму појаву копа.)

4.) На раскопу, који не стоји у вези са рудничком радњом. Рад под б. вршеп је на старим рударским радовима, а под в. на самом рудном изданику (И ту треба описати начин рада и количину израде, као и саму појаву руде или копа, онако као под 1.)

5.) (Ако је било каквих тешкоћа у раду, треба их изнети и описати као на пр: навалу воде, пожар, проломе рјаве положаје за путове, непријатне сукобе и т. д.)

6.) (Ако су какве машине употребљаване у раду, треба изнети: какве, са којом снагом и за које цељи?)

7.) (а) Како се и на којој дужини износи продукат руднички или из раскопа и каменолома; б) како се даље транспортује до депоа; в.) које је дужине подземна, а које надземна железница и г.) каква су друга транспортни средства и на којој дужини?)

8.) (а.) Којим путем и на којој дужини бива пренос: руде, копа или топлоничких и фабричких производа до пајблаже железничке или паробродске станице или — ван ових, до места продаје и б.) шта стаје тај пренос од 1. мет. центе или 1. тоне?)

9.) (Јесу ли приповљене какве инсталације, засната и од које вредности?)

10.) (Колика је инвентарска вредност крајем године покретости и непокретно ство?)

11.) (Колико је било техничког, а колико административног особља у рударској управи?)

12.) (Изнети бројно стање становништва на предузећу (руднику или истражним радовима) али по овим рубрикама с једне стране: колико има а) самада (нежељених), б.) ожењених и в.) домаћинадаца (без разлике на то јесу ли жељени или не.) који само за време рада бораве на предузећу, а иначе им је у селу сталио пре биваше. С друге стране потребне су рубрике, из којих ће се видети: пол, вера, народност и поданство поређаних становника, а поред тога за оне под б. изнети број њихове деце.)

13.) (Са колико се смени ради; колико часова траје свака смена; колико има одмора у свакој смени и у које време?)

14.) (Колико је рудничких, топлоничких или фабричких производа продато по количини и вредности и то: а) у земљи; б.) ван земље; в.) колико је радња за своје потребе потрошила; г.) колико је преостало непродато д.,) колико то све скупа износи као годишња производња и ѡ.) колико је од тога укупно продато или за свој чул употребљено?)

15.) (а.) Колико износе укупни транспортни трошкови до места продаје и б.) колико је према томе просечна продајна цена 1 мет. целе или 1. тоце рудн. топионици или фабрици?

16.) (Је ли радња те године имала добити или штете? Ако је било штете — треба казати за што?)

17.) (а) Је ли било каквих неизгода за радњу у погледу на: саобраћај, тарифу, лијају и. т. д. и б.) какве олакшице предузете јер су у том погледу?)

18.) (Уз извештај приложити списак алата и материјала са рубрикама: преосталог од прошле године, набављеног и утрошеног у току дотичне године, као и преосталог за идућу годину)

19.) (Уз извештај приложити списак потрошача руднич. топионич. или фабр. пропавода, са рубрикама: коме је продаја вршена, (не изостављајући и себе), колико, по којој ценама и колики су транспортни трошкови до места продаје?)

20.) (Уз извештај приложити биланс братинске касе, у коме ће се изложити целокупно примање и давање и који ће потписати управни одбор.)

21.) (Најзад остаје да се испуни разаслати формулари, који су потребни за статистику.

Да би се и тај посао олакшао, ми смо их све по једним примером испунили и приложили уз овај број Руд Гласника. На њима смо у исто време назначили који вреде за обдетаоцед а који за искључиве истражнице, као и које треба да испуни и једни и други.)“

П. За искључиве истражнице

Искључиви истражнице нису дужни подносити никакав план, али не би било налишно, да то учпне бар у копију свог терена, на коме имају искључиво право истраживања, јер би ту имали згодне прилике, да јасно и прегледно обележе своје истражне радове онако, као што то повластичари, односно закупци, чине па дужности. Према томе, искључиви истражници могу се за састављање годишњег извештаја о својим истражним радовима, послужити горњим формуларом за повластичаре, из кога би имали да изоставе само оно, што се на њих као истражнице не односи. Ради веће олакшице, највећем појединачне тачке из поменутог формулара, на које они треба да одгороре: а) те су: 3., 4., 5., 6., 9., 11., 12., 18., 17., 18. и 21: — Евентуално, ако се при истраживању и руда вади, па се по дозволи министра нар. привреде и продаје; или ако се уз то још налазе а непокретне имаовине, онда треба дати одговор и на тачке: 7., 8., 10., 14., 15. и 19.

* * *

По закону о таксама мора сваки годишњи извештај бити снабдевен таксеном марком од пола динара, а сваки прилог — таксеном марком од 20 паре.

Ако један исти обделалац или искључиви истражилац има више, одвојених повлашћених терена, односно искључивих права истраживања, мора за сваки такав терен понаособ поднети одвојене годишње извештаје са потребним прилозима.

Рок на поднашање годишњег извештаја траје до краја марта месеца.

Рударско-правка питања

О НЕПРЕКИНДНОСТИ РАДА У РУДАРСКОМ ИСТРАЖИВАЊУ И ОБДЕЛАВАЊУ.

— Тумачење Чл 79 Рударског законика —

У бр. 1. „Рударског Гласника“ уредништво је, апелујући на иаше правнике, истакло два питања, која се односе на примену нашег рударског законика; а тиме је хтело, бар како ја разумем, да нашим правницима даде могућности, да третирањем оваких правничких питања, — даје што бољу светлост, за правилнију примену, нашег рударског законодавства, које је так у своме зачетку.

И ако рударство, за нас Србе, није новина, — јер су зачеци ове привредне гране били још у доба Немањића, опет се може рећи, да је рударство и у нашој новој држави — Србији — још у своме зачетку, сравњујући ову грану производње, са производњом других, културнијих народа. То исто можемо рећи и за наше рударско законодавство, јер и ако се у „Душанову Законику“ налазе по неке одредбе, које се односе на рударе („Сасе“) и руднике, — опет можемо рећи, да је и рударско законодавство код нас тек у зачетку.*.) Развитак рударског законодавства, стоји у тесној вези са развојем самог рударства.

*) Најсадашњи „Рударски Законик“ постоји од 15. априла 1866. г. са изменама од 21. јула 1877. г. у 27. јан. 1900. год.

Па како се код нас, у новије време, обраћа све већа пажња, развитку рударства и рударске индустрије, то је свакако похвална мисао била и уредништва, кад је покренуло издавање „Рударског Гласника“; а тако исто за похвалу је, што је уредништво овог листа, још у првом броју своме, истакало своју жељу, да се третирају и разна правна питања из области нашег рударског законодавства.

Одизвајући се жељи овога часописа, ја ћу се овде позабавити, да дам свој одговор на друго — постављено питање „Рударског Гласника“, а на име: како се има разумети одредба чл. 79. руд. зак. односно непрекидног рада: да ли се оно односи на поједиње просторе искључивог права истраживања (чл. 28.) и поједиња рудча поља повластице (чл. 45), или на целе терене који претстављају терен искључивог истраживања, односно повластицу, (чл. 27., 28., 79. руд. зак.)?

Да би на ово питање могли одговорити, потребно је да пречистимо појмове о „рудном простору“ односно „пољу“ и о циљевима рударског „истраживања“ и „обделавања“.

Шта је то „рудни простор“, а шта „рудно поље“?

Рудни простор у ширем смислу, није ништа друго, до известан, ограничен простор земљишта, терена, у коме се има или истраживати каква руда или обделавати.

Тај простор наш законодавац двоји и по мери и по називу, према томе да ли је исти одређен за „искључиво истраживање“ руда, или је за „обделавање“ руда дат повластичару.

Тако у чл. 28. руд. зак. наш законодавац, назива земљиште, на коме се има истраживати руда простим називом „простор“; а у чл. 45. руд. зак. ограничено земљиште, за обделаоце рудника, назива „рудно поље“.

Јединицу простора за истраживање руда, по чл. 28. руд. зак. сматра наш законодавац једну хоризонталну површину од 500.000 кв. мет. ; а јединицу простора за обделавање руда, законодавац, према чл.

45. руд. зак., сматра једну „хоризонталну површину у виду правоугаоника од сто хиљада квадратних метара, које хоризонталне стране најмање две стотине, а највише пет стотина метара износити могу, а падне стране бескрајно у дубину иду“. Овај дакле простор, при обделавању руда, законодавац назива рудним пољем.

У ширем смислу узев, простор је известан ограничена део земљишта за истраживање руда, као што је простор рудног поља; али овет између ових простора, има битне разлике и за то је са свим оправдано, што наш законодавац ове просторе двоји и по називу и по правцима простирања и по количини.

Тако, за истраживање руде, потребан је већи простор, јер је већа вероватност, да ће се на већем простору, наћи тражена руда; а за обделавање руде, простор је мали, рудно поље, јер је повластичар прелходно испитао терен и за повластицу задржао само онолико, колико му је као испитано потребно, претпостављајући, да рудишта за 50 година, за које му се време повластица даје, може изпрстити.

За то је законодавац и превидео јединицу простора за истраживање већу, од јединице простора (рудно поље) за обделовање.

При истраживању, одређује се простор што већи, да би се из нечега непознатог, неодређеног, могло наћи нешто одређено, познато, потребно лежиште руде, или рудног блага. Код истраживања дакле, полази се од нечег непознатог; а код обделавања, руде су и њена лежишта, познати, дакле рад је, виле или мање, — одређен. Сразмерно узев, јединица простора за истраживање као и јединица простора (једног рудног поља) за обделовање, — довољно су велики (простори) за одређени циљ; а на случај потребе, даје се могућност и обделаоду, као и истражиону, да одреди потребан број ових јединица — (II став чл. 28 руд. зак. у вези чл. 29. истог зак.) Према томе и комплекс више јединичних простора односно поља, — опет се може назвати општим изразом „простор“.

А шта је циљ истраживању руда?

Циљ овог предузећа се разликујо од циља обделавања.

Истраживању руда, циљ је: да се пронађу руде, а обделавању — да се експлоатацијом рудних поља, вајењем руде из њеног природног лежишта, одвоји иста, како би ова постала економско добро и као такво служило као намирница људских потреба.

Одделалац дакле, радом својим циља, да што више извуче користи, материјалне користи из рудних лежишта; он дакле радом својим, вади благо, које је природа претрпала, сложила, у исвесне земљине дубине.

Какве има користи држава од руда, ископина?

— Она од тога има двојаке користи: непосредне и посредне, материјалне користи.

Непосредне користи прве тиме, што дајући право истраживања, или обделавања, појединцима, — добија од ових — истражиоца и обделаоца — регионални данак (чл. 29, 45, 108, 109. руд. зак.) и редовни данак (чл. 110 руд. зак); а посредну корист, или отуда, што се експлоатацијом рудника, гомилажу богатства (економска добра) и тиме грађанство њено постаје финансијски јаче тако, да је и држави лакше изводити своје државне финансијске операције, зарад сопственог одржања, општаника, као целине. Па како финансијски и економски принципи једне модерне државе, иду на то: да што боље заштите животне интересе звију грађана, то онда овака функција државе, посредно утиче, на што бољу продуктивну моћ и одржање грађанства, а такав је рад државе, користан по целокупно друштво.

Шта добија друштво од експлоатације рудника?

Друштво, односно највећи део његових чланова, долази до животних намирница од ових рудних блага и копова, који се вале и прерађују. То је непосредна корист.

Али поред тога друштво има и посредне користи у томе: што се развићем рударства, подижу многе

индустриске гране производње, које стоје у вези са рударством и тиме се увеличава продуктиван ка-
дар његов, производна моћ друштвена; а јачањем про-
изводње, стварају се бољи економски основи, зарад
одржавања, опстанка, појединача у друштву. Потен-
цијалом производње, у друштву, стварају се све боље
погодбе за развитак културе, науке, вештине; а ства-
рањем ових творевина, друштво непосредно такође
добија користи, уживајући ове творовине, у животу.

Ако dakле овако, узмемо у обзир крајни циљ
обдевања рудника, — онда несмислимо морамо доћи
до закључка: да је боље и за државу, и за поредил-
де, као и за обделаоце, да је производња рударског
блага што јача.

Од чега зависи што боља и јача продуктивност
при обдевању рудника?

И по искуству, и према техничком и научном
истраживању, — утврђено је, да продуктивност ова
стоји у тесној вези са начином и средствима, која се
употребљују у овој грани радиности. Зависи dakле, од
што боље и рационалније експлоатације ру-
дника; зависи од употребе што бољих и рациона-
лнијих средстава, за вађење руда и конова из природних
лежишта њихових.

Па да ли је законодавство, или боље рећи држава,
позvana, да води рачун, о што бољем и рационалнијем
начину обдевања рудника?

Очевидно да јесте.

И наше законодавство то хоће, пошто од обде-
лаоца захтева:

1. да поднесе нађену руду или кон са тачним
описом њеног лежишта, како би се сазнати могло,
да ли је количина и каквоћа довљна, те да их
је вредно обдевавати (в. тач. „в.“ поменутог чл.
40.) — dakле, тражи рентабилитет;

2. да докаже (обделаоц) да има довољне стручне
способности, или да има за тај посао лице, које
такве способности „притежава“ (в. т. „г.“ чл. 40);

3. да означи, да ли на траженом месту, или окон-
динци, има земље, воде, шуме, пац каменог угља (ако

зъ овај повластицу не тражи) који се за радњу употребити могу (види т. „д“ чл. 40.) — и ово су, такође природна, помоћна, срества за рационализације обделавање рудника;

4. да се разложи план целе радње, и изјави хоће ли сам или у друштву и с ким и под којим условима радити, као и да покаже капитал, који ће моћи на радњу употребити и примљене обvezности испунити (вид. т. „е“ чл. 40); и

5. да се захтева стручна комисија, која ће на лицу места све што је нужно, тачно испитати и. т. д.

Све дакле ово законодавац тражи категорички, па да неко може добити право (повластицу) за обделавање рудника; а сви ови појројани услови: рентабилитет, стручна спрема, природна помоћна срества, дрво угаљ, вода, удружене снаге, капитал, план радње и. т. д. — иду правце на то, да се што боље, рационалније — интензивније — експлоатишће рудник. Овим се хоће дакле да обезбеди што боља продуктивност, при експлоатацији рудника. Овај, захтев, као битан, за повластицу, у смислу чл. 40. руд. зак. врло је важан и он је од пресудног значаја и за схватање и тумачење правилног смисла чл. 79. руд. зак. на које питање, хоћемо да дамо што тачнији одговор.

За другчије схватање искључена је свака могућност.

Ево доказа за то. У чл. 25. руд. зак. а у тач. „г.“ категорички наш законодавац тражи и од лица, које жели право искључивог истраживања, да поднесе „доказ, да је на томе месту вредно искључиво истраживање предузети и именовати руду или коп, које и како тражити намерава“. Кад се овај законски текст, доведе у везу, са поменутим тачкама, чл. 40. руд. зак., а нарочито са тачком „в.“ поменутог чл. 40., и тачком „а.“ — онда с јасно види: циљ је намера законодавчева, у погледу давања, како права за искључиво истраживање, тако и у погледу давања повластице, за обделавање рудника. Одредбом дакле у тач. „г.“ чл. 25. законодавац хоће, да је досљедан

погодбама, под којима хоће, да даде некоме повластицу за обделавање; он је доследан побројним условима у чл. 40 руд. зак.

А шта се хоће са „непрекидним“ радом у простору искључивог истраживања или обделавања?

Циљ је овој непрекидности: да се обезбеди непрекидно извлачење користи изовог прелузенja.

Корист од непрекидности је за истражиоца руде у томе: да што пре открије рудно благо, на простору, који му је дат, за истраживање; а корист је за обделаоца, повластичара, што ће непрекидним обделавањем рудног простора (ограничених рудних поља) све више црпсти користи, из рудишта; тиме умножити, појачати, своју рударску производњу, како би својим радом, био што више од користи себи, друштву и држави, према ономе, што смо напред казали. Јер, обрнуто, прекидом у раду, застојем, штетиће се и истражилац и обделаоц и држава у првом реду. Непрекидношћу се иде на то, да се што боље потенцију је производна моћ обделаоца и истражиоца.

Можда ће, неко одобрiti овако тулмачење по-главитог циља, непрекидности у раду, за обделаоца рудника; али нам може osporiti корист од ове непрекидности, за рударског истражиоца?

Факт је неоспоран, да је истражилац, у горем положају од повластичара, обделаоца. Докле обделаоц, већ има нечег одређеног, пронађеног рудног блага, у својем ограниченој простору, дотле истражилац има нечега неизвесног, неодређеног, несигурног и прети му опасност пре, за какав крах, ако би се преварио у своме рударском истраживању.

Овде се сад јако истиче законодавчева доследност п „предосторожност“, кад условљава у т. „г“ чл. 25. руд. зак. кад ставља у дужност, да сваки искључиви истражилац поднесе доказ, даје на томе место вредно искључиво истраживање предузети и

именовати руду или кош; друго, што му дају кратак рок за право простог истраживања; (став I чл. 23. руд. зак.) а поред тога, даје му право, на што већу јединицу простора, за истраживање (1 став чл. 28) и право да ограничи простор за истраживање дајући му могућност, да се користи стручном комисијом при овоме ограничењу (3 став чл. 28 руд. зак.) и да се користи стручним знањем изасланика при оцени права, за просто истраживање и целог Рударског одбора по чл. 28. руд. зак. и тиме му спречева могућност, за излишно трошење, ако би бло рудни простор, без руде или копова. А, зарад његове боље сигурности, да неби упропастно свој капитал, даје му право и одустанка (види т. б. чл. 144. р. з.).

Природа је и простог и искључивог рудног истраживања, више или мање ризична, на случај непоналаска, добрих и моћних слојева, рудног блага. Али, зар мало има грана производње, које су ризичне?

Ризично је и обдевање земље, јер непогоде прете, да сатру усеве и летине; трговина и индустрија, такође су ризичне природе, јер је проодња поризвода холебљива, као и цена производу. То је дакле неизбежно, да се ризикује, у оваким преузетима.

Римљани су казали: „ко не иде у воду, неће се научити пливати“. Тако је и у рударским истраживањима, ко не ризикује, неће мочи наћи рудног блага: а регулатор је за што бољи успех, што радионачније и темељније истраживање и испитивање, са што, бољим стручним знањем.

Напослетку, ако дотични истражилац, предвиђа, да ће утрошити већи капитал на истраживање, може одустати од тога, или право своје пренести, преподати оному, који има већи капитал (в. чл. 22. руд. зак.) или нека се и не упушта у таква предузета, ако немаовољно капитала за ту циљ да ризикује и ако немаовољно стручне спреме.

Напослетку и од тога, што ће неко истраживати просто, или искључиво руде — и друштво и држава добијају. Држава је добила њен регал; а друштво добија у томићо, што ће се користити искуством других о вредности појединачних терена.

РУДАРСКА ТЕРМИНОЛОГИЈА

од М. Ђ. Благојевића, П. А. Иљаћа, Др. Р. Степановића и В. Н. Мишковића
рударских пижора.

— КАСТАВАК —

Erzlagerstätte	рудиште, рудно лежиште.
Reicherz	богата (
Mittelerz	средна (руда
Armerz	мршава (
Erzfälle, Erzmittel, Erznester	рудовитост
taubes Mittel	јаловина
Tagebau	раскоп
Tiefbau	дубински рад
Abbau	преров
abbauen	преривати
Querbau	попречно преривање
Fürstenbau	(
Strossenbau	(преривање на постнате (у Подрињу)
Strecke	ходник (галерија)
Umbruchstrecke	закука (у Подрињу)
Aufbruchstrecke	пробој
Förderstrecke	главни (извозни) ходник (галерија)
Fallstrecke	падни ходник (галерија)
Hüllsstrecke	помоћни ходник (галерија)
Querstrecke	попречни ходник (галерија)
Schacht	окно
Luftsch. cht	одушка
Blindschacht	слепо окно
Förderschacht	главно (извозно) окно
Gesenk	положено окно
Tonlägiger Schacht	главно (извозно) положено окно
Roll	- сандук (у Сењ. Руднику)
Stollen	поткоп
Zubaustollen	помоћни поткоп
Förderstollen	главни (извозни) поткоп
fördern	извозити, износити
Lauf	кат (пиво)
Horizont	хоризонат
Laufer	копинар (у Подрињу)
Kastenholz	оплатак (у Подрињу)
Unterzug	подметач
Spreize	отпорник (у Подрињу)
Stempel	подупирач
Kappe	слемењача
Grundsohle	темељац
Kranz	венац
Ventilator	ветрило (у Подрињу: ветрилат)
	(Нестапиле се)

Светска рударска продукција 1900 год. (по C. Le Neve Foster)

у тонама (1000 кг.—1t)	Енглеска	Енглеске колоније	Сједич. Државе	Немачка	Аустро- Угарска	На целој вембљ
угаљ . .	228794919	19142806	244901839	149788256	89029729	787696204
гвожђе . .	4741836	245806	14014476	4806500	1445763	40427435
бакар . .	777	40679	275008	36929	1062	534735
олово . .	24755	48488	245757	121513	12681	787841
калај . .	4386	47288		16	38	80648
цинк . .	9211	4206	112419	158350	6741	446372
петролеум		241344	7485579	50375	811697	18553950
ко (куль.)	1891217	1239812	2650075	1514027	519689	12572076
злато кгр.	415	188076	119918	99	3348	393196
сребро . .	5936	576998	1862829	168849	59705	5874284

Пијаца за метале и угаљ.

МЕСЕЦА ФЕБРУАРА 1903 г.
на позивтаја *B. Фолца* ц. кр. трг. саветника.

И олог месеца одржало се кретање металних цена на боле, а нарочито за метале од велике вредности, али не јонокултивним већ путем стварних потреба.

Гвожђе. — У Аустро-Угарској се показало дајство закљученог картела у томе, што се пијаца гвожђа приметно поправила, а нарудбине — оживеле. Али на жалост, у машинској индустрији те попранике још нема. Поједини салези разних гвожђа, и машинских предузећа поступно улазе у нови картел. — Поред осталих предузећа заслужује пажњу тонконица гвожђа у Босни, која је прошле године лифериовала за Америку 20.000 q легуре гвожђа и мангана (Spiegel-eisen). — У целој монархији те године увезено је разних гвожђа, израђених 779.904 q у вредности 29,638.208 K. а повећено 1,184.193 q у вредности 45.015.652 K., где је и Србија учествовала са 8% као потрошач. У Немачкој је пијаца гвожђа живља, нарочито услед наруџбине са стране. Прошле године тамо је био увоз 268.918 t, а извоз 3.309.020 t., који се састоји мањом у сировини и полупродукту. Ковано гвожђе за вареље достичио је цену 120—130 M., а трегери 112·50—115. Шине пролазе сре боље — нарочито за Америку и Малу Азију. — У Белгији је пијаца у внатно популарнијем положају, чemu припомаже тражњак на Америку. Челничне шине потпране су за извоз по 116 Fr. — У Француској још пде рђано, јер је слаба тражњак. Гвожђе за трговину још је па цени 157·50 Fr. — У Енглеској послато је за Америку око 15.000 t. — ливеног гвожђа и то по шкој цени. Так око половине месеца јавља се тражњака нешто пећа, онет за Америку и то живљаху пијацу. — У Америци је једнако исто стање. Почетком фебруара учињена је најучубинија код *Sablitztrust*а 5,509.000 t.. Прошле године произведено је у Сједињеним Државама 17,821.807t. сирова гвожђа па 307 високих пећи. Увоз остаје стално са 1,000.000 t. годишње. —

Бакар. — Цена Бакру приметно се попела. Тражњака плавог камена подигла је у Енглеској на 28 фун. шт. Закључна цена била је: Stand. f. шт. 59.00, Tough cake f. шт. 62.10.0, best select. f. шт.

64.5.0 — У Немачкој је било такође жив обрт, чemu је доносио
Мансфелд и подигао цену на 121 до 124 М. Закључак: 125 до 128
М. — Увоз је био 1902 г. 89.799t. а извоз 62.637t. — У Аустро-Угар-
је бодаван за допија вишта потрошња прилично задовољно конзуме.
Илустрија меснога јелавка је у застоју. На крају мес. потпран је
Lake sup. Nec. K 154, Electr. bars K 151, Mansf. K 151, best se-
lected K 151, енгл. плоче K 149, блокони K 147. —

(лово.) — Утврдилас се још вишта цена, јер се Американа јавила
у Лондону као купац. И остални конзуми нагло су подниснују. Увоз
у Јапонију павео је 17.703 t док је он 1902 г. павосно 22.846 t. Шпанско
олово одмакло је од ф. шт. 11.8.9 на 12.3. 9; енглеско — 12.5.0 до
12.7.6. — У Немачкој било је жив обрт 1902 г. увоз 89.305 t, павоз
40.938 t. — У Аустро-Угарској такође жив обрт. Увоз шапског олова
расте; оно је потирано: К 35-50 до К 36. Изгледи су на вишту цену. —

Цинк. — Потребе у црквама илеху јако су утицајле на цену,
која се од ф. шт. 20.5.0 попела на 21.12.6. — У Горњој Шлезији
такође јака трендла за конзум. Цена М. 41.50 до М 42.20 за 100 кг.
— У Аустро-Угарској песто. Цена: К. 51 до 53.50. —

Налј. — Цена ф. шт. 134.10.0. — У Аустро-Угарској била је
цена у почетку К 330 за 100 кг., а на крају К. 328. —

Антимон. — У Лондону је спала цена на ф. шт. 28.0.0. — У
Аустро-Угарској је цена стална: К. 61.50 до 62.50. —
Живица. — У Лондону је стапала цена остало ф. шт. 8.12.6 на
фланшу. — У Аустро-Угарској беше приступан покрет пијачнији јер је
тражила фабрика каписип била јача понудом покрета у Македонији.
Цена је ф. шт. 8.12.6 на фланшу или ф. шт. 25.4.6 од 100 кг. —
Лого Беч. —

Сребро. — Покретано је, али узадудно, питање о подизању цене
сребру, спаковајући, ради велике илегоне употребе као новца, јер би са
вишом ценом била јача продукција, која би у крајњем резултату
имала нагло опадање продности, односно цене. На крају месеца цена
је 228/16 d. —

Злато. — Трансвалско злато почело се попона постепено јављати.

Угља. — У Аустро-Угарској је прилично повољна цијаца угља,
а сне услед велике потрошње прошило виме, која је била врло јака.
— У Немачкој редовна и повољна цијаца. — У Енглеској затишје,
попито су престале тражише из Америке. —

Нове књиге

С. Урошевић, професор Велике школе: „Венчац, Буку-
ља, Вагај“ — студије исконског терена у Србији п.
„Борања“ — студија контактно — метаморфних појава
гранита. — Доцније ћемо приказати садржину ових
даталњих, научних студија г. Урошевића, каквих до
сада мало имамо о нашој рођеној земљи.

Wolff, H.: Die russische Naphta-Industrie und der
deutsche Petroleummarkt. Tübingen. B. Mohr, 1902. Pr.
3·60 M.

Zondervan, H.: Allgemeine Kartenkunde. Leipzig, B.
G. Teubner 1901.

ВЕСТИ

Акционарско Друштво за Печку повластицу — образовано је у Лондону. Оно ће отпочети експлоатацију златоносних рудишта и алувиона на Пеку око Нересице одмах, чим формалну повластицу на овом терену добије, за коју већ постоји решење министра народне привреде. —

Кучјана. Исто акц. друштво за Печку повластицу ступило је у преговор са г. Хофманом закупицем Кучјане, да и овај рудник узме у експлоатацију. Господин министар народне привреде, по саслушању својих надлежних органа, прихватио је овај корак и тако ће једном наш рударски ветеран, г. Хофман после 40-годишњих напора на овом руднику, крунисати свој успех на српском рударству, који ће бити од осетне користи за нашу земљу. —

Представник спидиката за експлоатацију Мајдан Пека, г. Фројон, приспео је у Србију са повећом свитом својих стручњака, да прегледа Мајдан-Пек и угљение руднике око Алексића, који се налазе у експлоатацији истога спидиката. —

Г. Н. Вареж, топонички инжењер из Сент Етјена приспео је у Мајдан Пек, где ће као топоничар од светског гласа, на позив закупца овог рудника, остати извесно време ради реформе тамошњег топоничког процеса. —

Г. Брил. индустријалац из Париза, чијим је заузимањем образовано акц. друштво за Печку повластицу, приспео је у Београд, да дефинитивно прими од г. Д. Крсмановића и П. И. Јовановића све пыхове истражне терене, за које је већ образовао акц. друштво. —

Бретање рударских инжењера. — Г. В. Мишковић руд. инж. извршио је евидентију рудника Костоца. — Комисија састављена из г.г: М. Благојевића, П. Илића и В. Мишковића руд. инжењера и Саве Маричковића, правног референта, извршила је преглед рудника у Ктешновику (до Пожаревца) и књига Пожаревачког акц. друштва, које има у експлоатацији тај рудник. — Г. Др. Степановић управник Подрињских Рудника отпутовао је са г. Ј. Милојковићем, бив. управником истих рудника, у Крунањ, да од овога прими должност и отпочине радове у рудницима. Са њима је по овом послу отпутовао и г. Мих. Благојевић, руд. инж. —

Електр. Штампарија Савића и Комп. Београд.
Власник и одговорни уред. П. А. Илић, руд. инжењер
Студеничка ул. 25.